

een necrotiserende prepatellaire nodus, zoals men die iuxta-articulair op symmetrische plaatsen soms ziet bij tertiaire framboesia. De diagnose anthrax werd pas gesteld op het merkwaardige aspect van het geëxideerde weefsel en de, naar aanleiding daarvan, gemaakte uitstrijkpreparaten. Penicillinebehandeling werd terstond begonnen en, hoewel er nogal spanning op de hechtingen stond, genas de wond per primam.

Beide patiënten werden na een week ontslagen en verder poliklinisch gecontroleerd.

Hoewel ervaring in twee gevallen onvoldoende is om een therapeutisch regel op te bouwen, komt het mij voor, dat de absolute contra-indicatie tot enig chirurgisch ingrijpen, evenals de indicatie tot absolute bedrust, van de periode toen men nog niet over antibiotica beschikte, betrekkelijk is geworden en onder omstandigheden, zoals gebrek aan mogelijkheid tot hospitalisatie, niet steeds behoeft te worden gevolgd.

Verder vraag ik mij af, of men bij de behandeling van een miltvuurpuist onder gunstiger omstandigheden, in het bijzonder als men over een betrouwbare gevoeligheidsproef beschikt, niet goed zou doen, het ziektebeloop na instellen van adequate antibiotische therapie door excisie te bekorten, of althans de onaangename absolute bedrust na de eerste dagen af te schaffen.

Literatuur: KOOREMAN, P. J. (1957) *Ned. T. Geneesk.* **101**, 2197.

Harbel (Liberia), 1 februari 1958 R. T. DE JONGH

REPOSITIE VAN SCHEDELBEENDEREN DOOR SUCTIE

Naar aanleiding van het artikel van collega VAN ERP over het reponeren door suctie van een impressiefractuur van het schedeldak bij kinderen, zou ik het volgende willen opmerken.

In de gebruikelijke leerboeken wordt deze therapie inderdaad niet vermeld, doch er is wel een beschrijving van M. M. VAN DER KLAUW (van het Rijksmuseum voor de Geschiedenis der Natuurwetenschappen te Leiden) waarin zij spreekt van een „tinnekop met lederen riem en bandt” uit de *Manuale Operatiën der Chirurgie* van 1684, ontworpen door CORNELIS SOLINGEN.

Literatuur: ERP, TH. VAN (1958) *Ned. T. Geneesk.* **102**, 14. — KLAUW, M. M. VAN DER (1957) *Spectrum* **1**, 112.

Tiel, 10 januari 1958 A. M. VAN HERK

BLADVULLING

DE KWAKZALVERIJ

(taalkundig gezien)

Vele malen nemen wij het woord kwakzalverij en daarmee verwante termen zoals kwakzalf, kwakzalver in de mond, zonder ons af te vragen hoe eigenlijk dit woord is ontstaan. Het woord heeft op mij altijd een merkwaardige indruk gemaakt. Bij het raadplegen van enkele etymologische woordenboeken verkreeg ik de volgende gegevens.

Allereerst het nu verouderde woord kwakzalf; dit betekende oorspronkelijk waarschijnlijk een zalf, die als huismiddeltje werd toegepast. Het werkwoord kwakzalven betekent nutteloze waar als geneesmiddel verkopen of toepassen.

Een enkeling heeft wel eens beweerd, dat „kwak” hier de betekenis van een geluidnabootsend woord zou hebben. Algemeen is men echter van overtuiging, dat „kwak” een onzekere, halfslachtige, knoeierige manier van doen te ken-

nen geeft, zoals dat ook tot uitdrukking komt in de woorden kwakken, kwakkelen, enz.

„We mogen heel misschien aannemen dat kwakzalf aanvankelijk alleen een zalf aanduidde, die als huismiddeltje wordt toegepast”, schrijft HEINSIUS, „en dat de bijbehorende woorden eerst secundair het begrip van onkunde en bedriegerij hebben gekregen”.

Kwakken en kwakkelen hebben geen bepaald ongunstige betekenis; het laatste woord wordt nog gebruikt voor het toepassen van huismiddeltjes, en ook gezegd van geneesheren die hun patiënten „lang aan de praat houden”. Zelfs was een tijdlang de uitdrukking „kwakdokter” in zwang. Met dezelfde betekenis als kwakzalver waren (en zijn?) ook in omloop de uitdrukkingen kladzalver en lapzalver.

Het woord kwakzalver heeft de volgende betekenissen: In de eerste plaats wordt er iemand mee bedoeld, die nutteloze middelen toepast ter genezing van de een of andere ziekte, of middelen beweert te kennen tegen alle mogelijke ziekten, of wel iemand, die zulke middelen — in zonderheid met veel ophef — te koop biedt. KOERBAGH schrijft heel geestig over Quack- ofte lapsalfers: „charlatan, een kwakzalver, of land-loopend genees-meester, of liever geneeswetser, die dapper onder 't voortbrengen van veel kwakken en klugten swetsen en opsnyen kan, by 't gemeene volk op de markten, van de kragten van zijn heel-smeer of salf, en roemen, dat hy der byna allerley kwaale mede geneesen kan”.

Kwakzalvers worden voorts genoemd als voorbeelden van welbespraaktheid, knapheid in boerenbedrog. VONDEL schrijft: „Rijmers, die eerst hun A B opzeggen, vallen verwaendelijck aen 't zwetsen, gelijk de quackzalvers, om hun zalfpotten te venten”.

Ook in figuurlijk gebruik komt het woord kwakzalver voor: iemand, die het publiek iets op de mouw wil spelden, boerenbedrieger, oplichter, enz., soms ook voor: iemand, die altijd over de een of andere zaak praat („er mee te koop loopt”).

Merkwaardig is, dat de vrouwelijke vormen kwakzalverin en kwakzalfster ongewoon zijn. Charlatan is afgeleid van het Italiaanse woord ciarlare dat snateren of zwetsen betekent.

Onder kwakzalverij tenslotte wordt verstaan de wijze van doen enz. van een kwakzalver; tevens wordt het gebruikt als stofnaam voor een kwakzalversmiddel en als collectivum voor kwakzalversmiddeltjes.

Rest mij nog de omschrijving, die de *Encyclopaedie* van WINKLER PRINS (5e druk) geeft: Een kwakzalver is iemand die zonder medische kennis beweert, dat hij allerlei kwalen genezen kan en hiertoe zijn behandeling of middelen aanprijst.

Ik wil eindigen met een oude uitspraak van CHAMFORT: „Als men vermijden wil een kwakzalver te worden, moet men de stellage vermijden; want heeft men die eenmaal bestegen, dan is men wel gedwongen een kwakzalver te zijn, daar anders de vergaderde gemeente U met stenen gooit”.

Leidschendam 1957

F. DE STOPPELAAR

BERICHTEN

BUITENLAND

WERELDBERICHTEN. — VOETGANGERS, SLACHTOFFERS VAN HET VERKEER. Het *Epidemiological and vital statistics report* van de Wereldgezondheidsorganisatie (1958, deel 11, nr. 1) is gewijd aan de dodelijke ongevallen van voetgangers, slachtoffers van het automobiilverkeer. De cijfers zijn op tal van wijzen voor de jaren 1950-1956 bewerkt, naar geslacht en leeftijd, aard van het letsel, aantal motorrijtuigen, enz. De aantallen per 1.000.000 inwoners per land lopen zeer sterk uiteen. België bezet de ereplaats met het onwaar-